

Кастра Мартис (Кула)

Написано от ivailo

Вторник, 07 Декември 2010 01:11

На 32 км югозападно от **Видин**, там, където Дунавската хълмиста равнина се слива с последните разклонения на Западна Стара планина, е разположен граничният **град Кула**

. Сегашното си име той дължи на издигащата се в центъра на града римска кула-величествен фрагмент от древността. Унгарският пътешественик и археолог **Ф. Каниц** изследвал тези места през 70-те години на XIX век, пръв локализира тук

римската крепост Кастра Мартис

. По-късните изследвания, както и съвременните археологически проучвания потвърдиха неговото предположение.

Животът на това място и възникването на крепостта са свързани с историята на нашите земи през римската и ранновизантийската епоха /I- VI в./. След завоюването им от римляните в началото на I в. Земите между Дунав и Стара планина били включени в провинция Мизия. Започнало изграждането на т. нар. Дунавски лимес /граница/, състоящ се от военни лагери, селища, наблюдателни кули и други съоръжения по

Кастра Мартис (Кула)

Написано от ivailo

Вторник, 07 Декември 2010 01:11

южния бряг на реката. Със завоюването на Дакия /дн. Румъния/ границата се преместила на север. Създали се благоприятни условия за развитие на селскостопанското производство, занаятите и търговията, както и на градоустройството в Мизия. Като главен градски център в областите между р.Цибър и Тимок се издигнал Рациария, дн. с. Арчар. При Видин се намирала крепостта Бонония. В края на III в. властта на Рим в Дакия била отхвърлена. Тези събития, както и нашествията на готите заставили централната власт да вземе решителни мерки за консолидиране на Балканските владения. Във връзка с административната реформа била създадена провинция Крайбрежна Дакия с главен град Рациария. В края на III и началото на IV век усилено се възстановява Дунавският лимес, а на важни стратегически места във вътрешността били издигнати нови крепости. Една от тези новоизградени крепости в провинция Крайбрежна Дакия е Кастра Мартис /Марсовите крепости/ при Кула. Тя заемала ключови позиции през най- западния старопланински проход Връшка чука и охранявала важния римски път от Бонония за Сингидунум /Белград/.

Кастра Мартис играла важна роля в отбраната на тези земи през IV- VI в., за което имаме сведения у античните автори. В 377 г. През нея преминал с отрядите си император Грациан на път за Тракия. В 408 г. тя била превзета за кратко време от хунския вожд Улдис и др.

Крепостта е разположена на стръмния южен склон над дефилието на река Войнишка, в центъра на сегашния град. При археологически проучвания се установи, че преди изграждането на крепостта по същия склон е съществувало малко трако- римско селище, в което животът е започнал още през първото хилядолетие преди новата ера и продължил и през първите векове на Римската империя.

Археологическите проучвания показаха, че крепостта се състои от две части- малко квадратно укрепление- квадрибургий и кастел, разположен южно на него. Двете части не са замислени и осъществени едновременно Първоначално е бил издигнат квадрибургият- към края на III- началото на IV в. Този тип укрепления в граничните райони на империята се свързват с укрепителната дейност на император Диоклециан. Квадрибургият е квадратно укрепление с размери 40x40 м., в ъглите му се издигат мощни кръгли кули с диаметър 12,5 м. В него е било седалището на коменданта на крепостта.

Южно от квадрибургия е бил разположен лагерът на войсковата част, лагерувала в крепостта. Към втората четвърт на IV в. вероятно по времето на Константин Велики /306- 337/ и синовете му той е бил обграден от дебели- 4, 30 м. крепостни стени. Кастелът има форма на неправилен четириъгълник, отбраняван от 7 многоъгълни кули. Той заема едно пространство от 15, 5 дка. При изграждането планът му бил съобразен с характера на терена и със съществуващия квадрибургий. Взети са били мерки за обезпечаване охраната на входната му порта. Цивилното население е живяло извън крепостта. Северозападно от нея са открити основи на римска баня

През портата се влиза в открит двор, в който е разположена еднораменна стълба. Та е

Кастра Мартис (Кула)

Написано от ivailo

Вторник, 07 Декември 2010 01:11

водела към бойната платформа на крепостните стени, които се издигали на 10 м височина и са завършвали с тесни бойници. По същата стълба се е влизало към втория етаж на югоизточната кула и помещенията към източната крепостна стена.

Централната сграда на укреплението е изградена към северната крепостна стена. По средата има вътрешен двор с кладенец, който е бил настлан с големи квадратни тухли. Около двора са разположени двуетажни помещения с различно предназначение, обслужващи коменданта на крепостта. Обширното помещение северно от двора е изпълнявало по-особени функции. Тук вероятно се е събирал командният състав и са съхранявали бойните знамена и отличия на войсковата част, лагерувала в крепостта. Източно и западно от централната сграда се издигат по 5 масивни зидани пилони, които са носели конструкцията на двуетажни помещения към крепостните стени, използвани в долния етаж за складове, а в горния за казармени помещения. Кулите са били на три етажа, свързани с вътрешни дървени стълби. Покрити са били с керемиди. За отбраната им били използвани засводените прозорци.

Богатият битов материал и разнообразието на оръдията на труда, открити при разкопките на укреплението, показва, че обитателите на крепостта са имали помощно стопанство в района.

Съдбата на крепостта отразява разпадането на робовладелческото общество и загиването на Римската Империя. Тя претърпяла разрушение при готските нашествия в края на IV в., но най-много пострадала от хунските набези през първата половина на V в., като се започне с превзимането ѝ от Улдис в 408 г., за което имаме исторически сведения. Според византийския хронист Прокопий Кастра Мартис е една от основно възстановените крепости при Юстиниан Велики /527- 565/. Усилията на ивточната римска империя за запазване на властта в околoduнавските земи били напразни. През VI в. нахлуват авари и славяни. Кастра Мартис загинала при аварските нашествия от 586- 587 г. След прекъсване на живота тук в продължение на столетия укреплението било частично възстановено и използвано отново през XIII- XIV в. в отбраната на видинското феодално царство.

В съседство с развалините в малка сграда е уредена музейна сбирка с експонати, открити при разкопките, които разкриват материалната култура на обитателите. Материалите от трако- римсконо селище преди изграждането на крепостта са оскъдни. Представени са глинени съдове, работени на ръка, мраморни колони, бронзова статуетка на Венера, портрет на глава от III в., олтар, посветен на Юпитер, III в. и др. С повече материали, планове и карти е илюстриран животът на късноантичната крепост. Показани са разнообразни сечива: земеделски, скотовъдни, каменоделски, дюлгерски и др., използвани в помощното стопанство на войсковата част. За бита на обитателите свидетелствуват глинени лампи и различните по форма съдове, покрити със зелена и кафява глазура. Показани са бронзови фибули и монети от IV- V в. Върховете на копия и стрели свидетелствуват за бурните събития, които е преживяла крепостта, играла важна роля в отбраната на тези земи през IV- VI в.